

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

Role vzdělávání v romských rodinách

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Kolářová, Dr. theol.

Autor práce: Lada Šlapáková

Obor: Pedagogika volného času, PS

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum: _____

Podpis: _____

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Lucii Kolářové, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. ROMOVÉ – SVÉBYTNÉ ETNIKUM.....	7
1.1 Usazení Romů v Čechách.....	7
1.2 Romové po roce 1989.....	9
1.3 Romský jazyk a slovesnost.....	11
2. VZDĚLÁVÁNÍ ROMSKÝCH DĚTÍ.....	13
2.1 Legislativní podmínky a možnosti vzdělávání Romů.....	13
2.2 Předškolní vzdělávání.....	14
2.3 Základní vzdělávání.....	16
2.4 Školní úspěšnost romských dětí.....	21
3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚŠNOST VZDĚLÁVÁNÍ ROMŮ.....	24
3.1 Postoje rodičů.....	24
3.2 Škola a učitel.....	26
3.3 Jazyk jako klíčový faktor.....	29
3.4 Hodnota celoživotního vzdělávání a kultivace v kontextu romského životního stylu....	30
Závěr.....	32
Použitá literatura:.....	34
Internetové zdroje:.....	36
Abstrakt.....	37
Abstract.....	38

Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji tématu „Role vzdělávání v romských rodinách.“ Tímto či podobným tématem se již zabývalo několik odborníků a studentů, jelikož se jedná o vážné a dlouhodobě aktuální téma.

V bakalářské práci se zabývám vzdělávacími a studijními možnostmi Romů v kontextu (historické) specifčnosti jejich etnika, jejich školní úspěšností a faktory, které jejich vzdělávání ovlivňují. V první kapitole se věnuji historickému vývoji Romů a jejich společenskému postavení v průběhu let. Ve druhé kapitole řeším možnosti jejich vzdělávání, kde se zaměřuji na předškolní a základní vzdělávání a jejich školní úspěšnost. Ve třetí kapitole se pak zabývám postoji rodičů vůči vzdělávání a samotné škole, školou a jejími učiteli, romským jazykem a jak tento jazyk ovlivňuje školní úspěšnost romských dětí.

Cílem předložené bakalářské práce je analyzovat a popsat stav vzdělávání v romských rodinách v kontextu historie i současného postavení tohoto etnika ve společnosti. Jelikož vzdělání hraje ve společnosti důležitou roli, ukazuje se jako důležité, aby romské rodiny předávaly svým dětem pozitivní vztah ke studiu a podporovaly je. Vzdělání je významným faktorem při získávání zaměstnání, přičemž možnost získat zaměstnání v případě Romů ovšem nezávisí pouze na dosaženém vzdělání, ale také na rasové diskriminaci.

Některé vzdělávací instituce, které navštěvují majoritní děti, nejsou dostatečně připraveny na vzdělávání romských dětí. Důvodem nepřipravenosti může být nedostatečná příprava pedagogů, či jejich předsudky vůči romské komunitě.

Mým úmyslem je poukázat právě i na tyto faktory, které souvisí s postoji majoritní společnosti a které byly převážně problémem už v historii Romů.

Romské dítě má nezdědka již při nástupu k předškolnímu vzdělávání problémy. Nemusí se jednat jen o problémy slovní vybavenosti, ale i o problémy s chováním. Romské dítě mnohdy nemá v rodině dostatek pozitivních vzorů chování a také přejímá jiné hodnoty, kterými jsou Romové specifictí a kterými se liší od majoritní společnosti.

Existuje mnoho odborných knih, které se zabývají touto tematikou a ve kterých se dostatečně tematizuje, jak tuto situaci změnit. Většina těchto poznatků však zůstává v teoretické podobě a jen malé procento se uvádí do praxe. Ačkoli se práce s romskými dětmi ve školních institucích zlepšuje, stále není optimální. Je obtížné měnit vztah romských žáků ke škole a k pedagogům. Věřím však, že úsilí na straně majoritní společnosti a jejích institucí může být žádoucí cestou k pomalé změně.

1. ROMOVÉ – SVÉBYTNÉ ETNIKUM

1.1 Usazení Romů v Čechách

Romové se na území Evropy objevili pravděpodobně ve 13. století, kam přicházeli z Indie přes Malou Asii a Balkán. Dále pokračovali podél Dunaje až do Uher. Pravděpodobně první zmínka o Romech na českém území je v Dalimilově kronice z roku 1314. To, že byli Romové na našem území, víme s jistotou až od roku 1417, kdy je o nich zmínka v Popravčí knize pánů z Rožmberka. O rok později máme zprávy o jejich přítomnosti v Chebu. Po tomto roce o nich na dlouhou dobu na našem území neexistují žádné zprávy.

Romové byli téměř vždy vyháněni a ohrožováni na životě. Situaci jim neusnadnilo prohlášení z roku 1528, kdy se na sněmu v Augsburgu rozhodlo, že kdo zabije „cikána“, tak nebude obviněn z vraždy. První útlak proti Romům se objevuje u Ferdinanda I. V roce 1538 se Moravské sněmy usnesly na vyhoštění Romů ze země.

Koncem 17. století se na Moravě mohli usadit ti Romové, kteří byli povoláni, aby zde vykonávali nějaké řemeslo. Takto si hrabě Kounic před rokem 1698 povolal romskou rodinu pro jejich kovářské umění a tím rodině poskytl ochranu. Avšak museli splňovat nařízení, které spočívalo v tom, že nebudou nosit romské šaty, nebudou mluvit romsky a musí co nejvíce napodobit životní styl majoritní společnosti.¹ Později se zde usazovalo stále více Romů, kteří přicházeli z Uher. Zejména to byly kovářské rodiny. Romové se však vraceli zpět ke svému kočovnému životu, což později vedlo k vyhoštění některých rodin. Přesto však byla jejich situace stejná, byli stále pronásledováni a zabíjeni.

Toto pronásledování v první polovině 18. století ukončila Marie Terezie, která vydala různá nařízení, která měla pomoci s přizpůsobením Romů.² Měli zakázáno mluvit romským jazykem, nesměli kočovat a nosit typický romský oděv. Také povolovala jen úřední sňatky a děti posílala na převýchovu do neromských rodin.³

---

1 Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X, s. 39.

2 Srov. KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1998. ISBN 80-7044-225-5, s. 6.

3 Srov. tamtéž.

Z dnešního pohledu jsou tato nařízení nehumánní, avšak Marie Terezie byla jednou z prvních, kdo začal brát Romy jako lidské bytosti. Následně se na našem území začalo usazovat veliké množství Romů.

Od počátku 19. století se Romové snaží získat trvalá bydliště, jelikož kočovnictví s sebou přinášelo mnoho problémů a nevýhod, především v zimním období. Dělali to hlavně pro své děti, pro které chtěli zajistit lepší budoucnost. Setkávali se však s překážkami, jelikož majoritní společnost odmítala mít Romy jako své sousedy a také se bála, že se na nich budou Romové přiživovat.

Kvůli těmto sporům vznikaly osady na opuštěných místech, na okrajích měst a vesnic. Aby se obec nemusela o tyto občany starat, obcházela zásady, které měly umožnit Romům stejné podmínky, jako každému jinému občanovi.⁴ Tedy že se obec postará o své nejchudší obyvatele. Tím, že nebyli zaopatřeni a obec o ně nejevila zájem, stali se z nich v podstatě bezdomovci a protože Romové žili téměř jako bezdomovci, neměli povinnost a často ani příležitost chodit do školy.⁵ O tu většina ani nejevila zájem, jelikož si mysleli, že by se získanými poznatky stejně neuživil.

Od druhé poloviny 19. století se situace Romů lepší. Někteří Romové se usadili přímo ve vesnicích a jejich děti museli povinně chodit do školy. Jelikož chtěli dobře vycházet s majoritní společností, tak přestali s drobnými krádežemi. Později začali navazovat vztahy se sousedy a našli si i přátele mezi majoritou. Ačkoli se někteří Romové usadili, je tu stále veliké množství Romů, kteří kočují. V romských osadách zase trpěli hladem a nemocemi. Spousta Romů se léčila sama, poněvadž lékaři se romským osadám spíše vyhýbali a Romové také neměli finanční prostředky na odměnění lékaře.⁶

V průběhu 19. století byli Romové trestáni hlavně za potulky. Na to, aby změnili své životní podmínky, tak museli vynaložit veliké úsilí, především aby vytrvali v tom, co dělají. I když se Romům podařilo usadit se, byli nuceni se přizpůsobit majoritě (ošacením, řečí, chováním, apod.). Zjistili, že tím, že se přizpůsobí, budou přijati rychleji mezi majoritu. Většina se tedy dobrovolně přizpůsobovala. Byli tu však i tací, kteří se aklimatizovat nechtěli, v takovém případě docházelo k nucené asimilaci.

---

4 Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*, s. 40.

5 Srov. tamtéž.

6 Srov. tamtéž, s. 41.

Na konci 19. století se pak začaly zvětšovat rozdíly mezi Čechy a Romy. Tím, že se stále více vyvíjela tovární výroba a zavedly se změny ve společnosti, změnilo to životní postoje celé společnosti, která se neustále rozvíjela. Jelikož se Romové nedokázali tak rychle přizpůsobit, stala se z nich „*zaostalá skupina obyvatel*“.⁷

Na počátku 20. století převážná většina Romů na Moravě byla usazena v osadách, zatímco v Čechách Romové stále kočovali. Během světových válek bylo mnoho Romů vyvražděno a to nejen v cikánských táborech. Romové, stejně jako Židé, byli nacisty považováni za nebezpečnou rasu. Ti, kteří přežili, byli opět izolováni společností. Později začali dostávat sociální dávky, což vedlo k zvětšení nenávisti vůči Romům.⁸

1.2 Romové po roce 1989

Na konci 80. let se Romové účastnili demonstrace proti tehdejšímu režimu. Byli přesvědčeni o tom, že i oni po změně režimu budou mít nové příležitosti a lepší společenské postavení než doposud. Zástupci Romů vystupují 26. listopadu 1989 na pražské Letné s prohlášením, ve kterém vyjadřovali postoj režimu vůči Romům a jejich návrhy na změnu. Měli podporu OF (Občanské Fórum) a Václava Havla. Byla tu snaha o vytvoření demokratického státu, který měl být postaven na rovnoprávnosti všech občanů, což se i podařilo. Po zavedení změn se však většina Romů nebyla schopna přizpůsobit „*ekonomickým a společenským podmínkám*.“⁹ I po sametové revoluci tu stále byla přítomná averze majoritních občanů vůči Romům.

V prvních letech po sametové revoluci se však Romům podařilo založit několik romských politických stran, což bylo považováno za veliký úspěch, jelikož do té doby neměli v politice zástupce. Později vznikaly sdružení a nadace, které měly pomoci se zachováním kultury Romů a měly vést ke zlepšení jejich životních podmínek. Vznikla například „Nadace dr. Rajka Djuriče“, která založila „Romskou střední školu sociální“ v Kolíně. Studenti se zde připravovali na „*práci sociálních pracovníků ve vlastních komunitách, státní správě nebo sociálních zařízeních*.“¹⁰

---

7 KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 6.

8 Srov. tamtéž, s. 8.

9 Tamtéž.

10 HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*, s. 55.

Dále vznikala i romská média (časopisy, magazíny, noviny, dokonce i rozhlasové redakce). Od roku 1990 se pořádají festivaly romské kultury a od roku 1999 se konají každoročně v Praze, pod názvem Khamoro, kam přijíždějí vystupovat především zahraniční Romové. Od roku 1991 se v České televizi vysílaly romské pořady, které měly přiblížit romskou kulturu a některé romské osobnosti. Zároveň součástí pořadu Amare Roma byl kurz romštiny. Téhož roku byl také vydán Romsko-český a česko-romský slovník a také bylo založeno Muzeum romské kultury v Brně, které funguje dodnes a které vzniklo za účelem uchování romské historie a kultury a kde se majoritní společnost může seznámit s životem Romů.

Po rozdělení Československa se Romové setkávali se stále větší diskriminací a docházelo k trestným činům s rasovým podtextem. Po roce 1993, kdy kvůli konfliktům mezi Romy a majoritní společností došlo k usmrcení chlapce, zavedla vláda přísnější tresty za činy s rasovým podtextem.¹¹

Změna politiky měla za následek, že Romové byli čím dál tím více nezaměstnaní. Důvodem nezaměstnanosti bylo nedostatečné vzdělání a nesplnění podmínek, které byly potřeba pro získání zaměstnání a totiž, že „neměli trvalé bydliště v místě, kde žádali o zaměstnání.“¹² Taky se mohli potkat s rasismem ze strany zaměstnavatele, který je nechtěl zaměstnat jen proto, že jsou to Romové. Přistěhovalí Romové ze Slovenska bydleli ve většině případů u svých příbuzných a měli problém se získáním českého občanství.

Jelikož v té době bylo obtížné pro Romy získat české občanství, ministerstvo zahraničí USA v roce 1995 kritizovalo Českou republiku za diskriminaci Romů a neochotu jim pomoci. Načež Česká republika o rok později reagovala a upravila zákon o občanství. „*Díky této novele lze promíjet podmínku pětileté bezúhonnosti pro získání českého občanství.*“¹³ Se získáním českého občanství Romům od roku 1993 pomáhá „*Společenství Romů na Moravě i Fond porozumění a naděje.*“¹⁴

---

11 Srov. KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 8.

12 Tamtéž.

13 Tamtéž, s. 9.

14 DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů : 1945-1990 : změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-533-0, s. 225.

Tím, že se Romové potýkali s těmito problémy při hledání práce, tak většina nezaměstnaných hledání práce vzdala. Neměli ani potřebu pracovat, jelikož si se sociálními dávkami vystačili. Kolem roku 2000 někteří začali emigrovat do zahraničí, pravděpodobně za vidinou lepší ekonomické situace.¹⁵

1.3 Romský jazyk a slovesnost

Romština patří k novo-indickým jazykům a pro lingvisty je to vzácný jazyk, který v 18. století pomohl k zjištění původu Romů. Kočovní Romové nepoužívali písmo, jelikož neměli jak se mu naučit. Romové si předávali z generace na generaci veškeré vědomosti a zkušenosti, které získali od svých předků a ve svém životě prostřednictvím mluveného slova. Romové často svým dětem vyprávěli pohádky a jejich prostřednictvím předávali rady a moudra, ze kterých se děti mohly poučit. Nejčastěji se jednalo o příběhy s nimi spjaté, o jejich minulosti, o předcích aj. Také rádi vyprávěli anekdoty. Své pocity vkládali do hudby, ve které mluvili o své bolesti, radosti, o svých trápeních apod. Hudba je s nimi spjatá od nepaměti. Romové hráli na zakázku i ne-Romům a nehráli jen své písně, ale i písně známých písničkářů nebo skladatelů.

Tím, jak žijí Romové různě po Evropě, vzniklo mnoho romských dialektů, kde spousta slov a výrazů převzali ze zemí, ve kterých žijí. Především proto, že v romštině neexistoval výraz pro určitou věc nebo skutečnost. Jelikož romština byla oproti jiným jazykům „chudší“, co se týče slovní zásoby, neměli výrazy z oblasti „*vědy, techniky, lékařství, astronomie či tělovýchovy*.“¹⁶ Také neznali názvy exotických zvířat, znali jen ty, se kterými se mohli běžně setkat. I když základem romské slovní zásoby jsou jejich vlastní slova, některá převzali z majoritních jazyků. Proto pokud se setká Rom z Čech s Romem ze Slovenska, nemusí si rozumět. Proto komunikují i jazykem majority, který jim pomáhá s porozuměním. Z romštiny jsme však převzali i my (Češi slovanského původu) některá slangová slova, například: „*čokl (pes), čórka (zloděj), čórnout (ukrást), dilina (hlupák) aj.*“¹⁷

---

15 Srov. HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*, s. 60.

16 ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Praha: Grada, 2000. Poradce. ISBN 80-7169-528-9, s. 32.

17 KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 45.

Mnoho Romů také romštinu zapomělo a češtinu se naučilo odposlechem, avšak nedokonale. Češtinu dělíme na spisovnou a nespisovnou, u romštiny je to však jinak. Na území České republiky nemá romština spisovnou formu, nýbrž jen nespisovnou. Před druhou světovou válkou se romština dělila do čtyřech skupin: „*československá, maďarská, rumunská a německá.*“¹⁸ Přičemž československým dialektem mluvil a mluví největší počet Romů.¹⁹

---

18 KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 45.

19 Srov. tamtéž.

2. VZDĚLÁVÁNÍ ROMSKÝCH DĚTÍ

2.1 Legislativní podmínky a možnosti vzdělávání Romů

Aby se Romové úspěšně integrovali do společnosti, vzdělání je jeden z předpokladů, jak toho dosáhnout. Romové mají stejné možnosti vzdělávání, jako je tomu u majoritních žáků/studentů, otázkou je, zda toho využijí. Je tu totiž spousta Romů, kteří své dítě umisťují do mateřské školy, až když je to povinné. Mohou také využít přípravné třídy, které pomáhají k úspěšnému vstupu do vzdělávacího procesu.

Spousta romských dětí má problémy již na základní škole, a proto už v dalším vzdělávání nepokračuje. Bylo by vhodné, „*uspořádat výuku tak, aby lépe vyhovovala jejich schopnostem, znalostem i zájmům.*“²⁰ Ti, kteří se rozhodnou dál pokračovat ve studiu, si většinou volí učební obory, zejména takové, kde získají schopnosti a vědomosti, které budou moci využít i v praktickém životě. Tedy dívky si například volí kuchařský či cukrářský obor, zatímco chlapci technické a řemeslné obory.

Jen málo Romů si vybírá středoškolské obory, důvodem je neúspěšnost na základní škole či zvolení „snadnější“ cesty v podobě učebního oboru, která zároveň souvisí i s tím, že nejsou dostatečně motivováni k dalšímu studiu. Ačkoliv na vysokých školách studuje již několik desítek Romů, je to stále jen malé procento.²¹

V České republice existuje několik podpůrných programů, které slouží ke zvýšení počtu studujících Romů, například stipendijní program, který má pod svými křídly nadační organizace „Open Society Fund Praha“, který podporuje nadané romské studenty již od vyšších ročníků základní školy až po studium na vysoké škole. Další nadací je „Nová škola“, která nabízí krátkodobé vzdělávací programy, například: „*Specifika ve vzdělávání sociálně znevýhodněných a romských žáků, Kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga*“²² aj. Dalším příkladem může být i nadace „Začít spolu“, která nabízí alternativní vzdělávací program pro děti v mateřské a základní škole a dbá na spolupráci školy s rodinou.

---

20 KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 12.

21 Srov. ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*, s. 39.

22 Nová škola, o.p.s. *Nová škola, o.p.s* [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <http://www.novaskolaops.cz/>

2.2 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání se realizuje v mateřských školách a přípravných třídách při základních školách, většinou od tří do šesti let věku. Ačkoliv je předškolní vzdělávání povinné pro všechny děti, které k prvnímu dnu, nového školního roku dovršily pěti let, většina dětí z majoritní společnosti navštěvuje mateřskou školu od svých tří, případně dvou let. Na druhou stranu spousta romských dětí nastupuje, až když je to povinné.

Překážkou nenastoupení od tří let může být bydliště. Pokud bydlí na místě, kde není školka, tak většinou nechtějí rodiče s dětmi dojíždět do jiných vesnic či měst. Překážkou také může být kapacita mateřských škol nebo finanční problémy rodiny. V minulosti Romové do školek své děti posílali, ale když se zavedly poplatky, tak své děti do školek posílat přestali.²³ Často se také setkáváme s tím, že pokud je matka na mateřské dovolené s jiným dítětem, tak si nechá doma i dítě, které by mohlo navštěvovat školku. Avšak můžeme se setkat i s tím, že rodiče podceňují význam mateřských škol, které jsou výhodou pro další vzdělávání dětí.

Předškolní vzdělávání si klade za cíl rozvoj osobnosti dítěte a to v oblasti citové, rozumové, tělesné, osvojení si základních pravidel slušného chování, poučit děti o základních životních hodnotách a vzdělávat je v oblasti mezilidských vztahů.²⁴ Ve školce se děti učí základním hygienickým návykům, učí se jemné motorice, se kterou mohou mít některé romské děti problém, ale nejen romské, mohou s ní mít problémy i ne-romské děti. Avšak dítě z romské rodiny může doma postrádat pastelky, omalovánky, korálky atd., se kterými by mohlo procvičovat svou motoriku, proto je tu větší pravděpodobnost, že s ní bude mít problém.

Dále může nastat komunikační problém, jelikož některé romské děti nemusejí umět mluvit česky, převážná část však česky hovoří, ale může mluvit etnolektem (etnolekt = neustálená forma mateřského jazyka), který komunikaci může zkomplikovat.

---

23 Srov. KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-233-3, s. 25.

24 Srov. tamtéž, s. 23.

Předškolní vzdělávání také „vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“²⁵

V rámci předškolního vzdělávání existují přípravné třídy, které „zvyšují úspěšnost romských dětí ve vzdělávacím procesu.“²⁶ Jsou určeny pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, které často nenavštěvují mateřskou školu. Jsou zřizovány převážně na místech s větším počtem Romů nebo jiných osob, které se nacházejí ve hmotné či jiné existenční nouzi. Měly sloužit k odstranění problémů s jazykem majority, který byl a je jednou z příčin neúspěchů ve škole. Dříve navštěvovaly přípravné třídy i děti, které dostaly odklad školní docházky, které byly z dětského domova a děti, které byly zdravotně handicapované.²⁷ Ačkoliv přípravné třídy nejsou určeny výhradně jen romským dětem, tvoří v nich tyto děti převážnou většinu.

V přípravných třídách je menší počet dětí, což umožňuje učitelům větší individuální přístup. Často je tu přítomen romský pedagogický asistent, který napomáhá žákům přizpůsobit se a usnadňuje komunikaci mezi žákem a učitelem, ale i mezi učitelem a rodiči žáka. Většina přípravných tříd nabízí i hudební, výtvarné, dramatické, taneční a sportovní kroužky, aby se zde děti mohly realizovat.²⁸

Náplň přípravných tříd neboli nultých ročníků je podobná poslednímu ročníku v mateřské škole. Neučí se tedy látku prvních ročníků, ale rozvíjí schopnosti a dovednosti dětí, aby mohly nastoupit povinnou školní docházku bez větších problémů. V přípravných třídách se dbá na „individuální zvláštnosti dítěte, přihlíží se k věku dítěte a jeho schopnostem. Uplatňují se netradiční, alternativní metody a formy práce.“²⁹ Učitel může zkrátit délku vyučovacích hodin pokud vidí, že se dítě již nedokáže koncentrovat nebo je unavené. I když jsou přípravné třídy velikým přínosem, nedokážou nahradit dlouhodobou práci s dětmi v mateřských školách.

---

25 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

26 BALVÍN, J. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*. Praha: Radix, 2008. ISBN 978-80-86031-83-5, s. 28.

27 Srov. ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*, s. 42.

28 Srov. tamtéž, s. 43.

29 KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*, s. 26.

Děti, které absolvovaly mateřskou školu nebo přípravné třídy, jsou ve škole úspěšnější. Ačkoli jsou přípravné třídy přínosem, nejsou dostačující, což se projevuje na prospěchu žáků, kdy se jejich známky po druhém či třetím roce školní docházky horší. Pokud tedy romský žák neprojde náležitou předškolní přípravou, jeho šance, že bude ve škole úspěšný, jsou velmi malé.

2.3 Základní vzdělávání

Vzdělávání je záměrné, cílené, dlouhodobé působení na rozvoj menší části osobnosti – na znalosti, kde hlavním cílem je rozšíření znalostí jedince. Vzdělávání dělíme na formální a neformální. Formální vzdělávání se uskutečňuje ve školách, kde jsou stanoveny osnovy, kterými se učitel musí řídit. Formální vzdělávání se ukončuje předáním výučního listu, maturitního vysvědčení atd. Neformální vzdělávání se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém, kde nabízí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů, založených na uceleném systému hodnot. Příkladem neformálního vzdělávání jsou například sdružení dětí a mládeže, střediska volného času, školní kluby atd.

Základní vzdělávání poskytují základní školy, základní školy praktické a základní školy speciální. Přičemž základní školy jsou hlavní vzdělávací institucí, praktické základní školy jsou určeny pro děti s lehkou mentální retardací a základní školy speciální jsou určené pro děti s těžkou mentální retardací, s poruchami vidění a jinými závažnými vadami.

V České republice veliké množství romských dětí získává základní vzdělání v praktických školách (dříve zvláštních školách). Na běžných základních školách tedy studuje jen malé procento těchto dětí a jejich počet se může ještě snížit, jelikož v průběhu školní docházky bývají často přeražovány právě do základních praktických škol nebo do segregovaných základních škol.

- **První romská škola v České republice**

Roku 1950 byla tehdy ještě v Československu v Květušíně otevřena první škola pro děti romské národnosti.³⁰ S nápadem otevřít školu pro romské děti přišel správce výchovického území pro vojáky JUDr. Josef Pohl.³¹

---

30 Srov. BALVÍN, J. *Romové a jejich učitelé: 12. setkání Hnutí R v Květušíně : 27.-28. listopadu 1998*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999. ISBN 80-902461-1-7, s. 27.

31 Srov. tamtéž.

My ho můžeme znát především jako autora knížek *Pod jezevčí skálou*, *Na pytlácké stezce* a *Za trnkovým keřem*, podle kterých byly natočeny stejnojmenné filmy.

S tímto nápadem přišel, jelikož viděl v jaké životní situaci se Romové nacházejí, v jakých podmínkách žijí, že jsou špinaví a nemají dost finančních prostředků. Chtěl pro to něco udělat a pochopil, že jedinou cestou, jak dojít k nějakým změnám, je výchova a vzdělávání romských dětí.³²

Nejprve se otevřela mateřská škola, kde děti zadarmo dostávaly svačiny a obědy. Když se to rozkřiklo, začali tam chodit i dospívající chlapci a dívky, proto se následně otevřela i škola. Zpočátku do školy přicházeli, když měli dostávat svačinu, avšak po svačině mnoho dětí utíkalo a vracelo se až na oběd.³³ Následně, když bylo ve škole vytvořené příjemné zázemí, kam se děti rády vracely, začaly se do školy těšit a přestaly utíkat.

Avšak tím, že v té době Romové kočovali, nastal den, kdy se rodiče rozhodli, že odjedou nehledě na vzdělávání svých dětí. Měli však možnost vrátit se do čtrnácti dnů, pokud by tak neučinili, škola by se přestavěla na něco jiného, na něco užitečnějšího.³⁴ Dvanáctý den se však děti vrátily, samy, bez rodičů.³⁵ Jelikož neměly přístřeší, byla jim poskytnuta škola, ve které bydlely.

Jelikož JUDr. Josef Pohl chtěl propagovat myšlenku školy pro romské děti, secvičil s dětmi písničky, se kterými pak objížděl Československo a šířil tak myšlenku zřízení dalších škol pro romské děti.

- **Základní školy praktické**

Jak už bylo zmíněno výše, velké procento romských dětí je vzděláváno v praktických základních školách. Do těchto škol jsou děti přerazovány nejčastěji v průběhu školní docházky. Většinou k přerazení dochází, když vzniknou problémy s komunikací mezi žákem a učitelem, což nastává v prvních letech povinné školní docházky. Často jsou děti do praktických škol přerazovány i z toho důvodu, že nedosahují stejných výsledků jako jejich spolužáci.

---

32 Srov. BALVÍN, J. *Romové a jejich učitelé*, s. 28.

33 Srov. tamtéž, s. 30.

34 Srov. tamtéž, s. 31.

35 Srov. tamtéž.

Než ale dojde k přestupu, škola ho musí doporučit rodičům dítěte a rodiče s ním musejí souhlasit. Následně dojde k vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Teprve po tomto vyšetření a po doporučení odborníků může dítě přestoupit na základní školu praktickou.

Cílem tohoto vyšetření je posoudit školní připravenost žáka a jeho inteligenční schopnosti. Tyto testy jsou však připravené podle dětí majority a poradny nemají testy určené přímo pro romské děti.³⁶ Nezohledňují tak individualitu romských dětí a jejich prostředí a v závislosti na tom má většina romských dětí problém v tomto testu uspět.³⁷ Není to ale tak, že by byly hloupé, spíše je za tím specifická romská výchova. Na základě neúspěchu v testu, jsou pak někteří romští žáci neoprávněně přeřazeni do praktických škol. „*Ti, kteří přešli na praktickou školu, mluví o zážitku přijetí a pocitu úspěchu.*“³⁸ Je to tím, že dítě cítí, že někam patří, je mezi „svými“ a to mu přináší psychickou úlevu. Mnohokrát si romští rodiče přejí, aby jejich děti mohly přejít do praktické školy, jelikož často i oni absolvovali praktickou školu a mají s ní dobré zkušenosti.

Žáci, kteří dokončili vzdělání v praktické škole, mají omezený výběr učebních oborů a tím je pro některé možnost dalšího studia víceméně vyloučena, stejně tak jako získání zaměstnání.³⁹ Ačkoliv od roku 2000 vstoupila v platnost novela školského zákona, která umožňuje absolventům praktických škol hlásit se na jakoukoliv střední školu, tak mají tito žáci nevýhody.⁴⁰

Oproti běžným základním školám mají praktické školy redukované učební osnovy, proto mají žáci těchto škol vědomosti cca ze 7. třídy na běžné základní škole. Jsou tedy ve výběru škol omezeni a pokud se nebudou speciálně připravovat na přijímací zkoušky, mají jen malou šanci na úspěšné přijetí. Pokud však žák projeví zájem o další studium, je dost velká pravděpodobnost, že ho škola podpoří a nabídne mu doučování, kde se zaměří na přijímací zkoušky.

---

36 Srov. KALEJA, M. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8, s. 37.

37 Srov. tamtéž.

38 BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. ed. *Etnické komunity Romové*. Praha: FHS UK, 2013. Agora (Univerzita Karlova). ISBN 978-80-87398-45-6, s. 118.

39 Srov. BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám*, s. 150.

40 Srov. KALEJA, M. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8, s. 37.

Když však o další studium romský žák neprojeví zájem, je tu veliká pravděpodobnost že skončí mezi nezaměstnanými na úřadu práce a bude pobírat sociální dávky. Nepomáhá to tedy tomu, že si někteří Romové myslí, že je škola zbytečná.

- **Segregované základní školy**

Segregace je „stav či proces vylučování některých sociálních skupin do různých oblastí, sídel a lokalit na základě sociokulturních charakteristik a ekonomického statusu.“⁴¹ Segregaci rozdělujeme na „rezidenční a výběrovou.“⁴² Segregace rezidenční vzniká v důsledku místa bydlení.⁴³ Pokud žijí Romové v opuštěné lokalitě nebo v místě, kde není základní škola, vybírají si školu, která je jim nejbližší. Jestliže se do této školy sjíždí více romských žáků, může vzniknout škola, vzdělávající převážně romské žáky, tedy škola segregovaná.

Segregace výběrová vzniká v případě, kdy je v nějakém městě více škol a majoritní rodiče si raději vybírají školy, kde nejsou Romové a nebo jen malé procento.⁴⁴ Školu, ve které je větší zastoupení romských žáků, přestanou majoritní rodiče vyhledávat.

Se segregací se však můžeme setkat i v rámci tříd, kdy do jedné třídy přerazují žáky, kteří jsou nedostatečně připraveni na školní docházku nebo kteří mají horší prospěch. Což jsou důvody, které škola předkládá navenek, avšak ve skutečnosti se škola snaží vyhovět předsudkům majoritních rodičů.⁴⁵

Segregované vzdělávání má několik nevýhod, například „snižuje vzdělávací aspirace a úroveň dosaženého vzdělání žáků.“⁴⁶ Dále může ovlivnit vztahy s vrstevníky, jelikož se Rom bude kamarádit jen s ostatními Romy a k navázání přátelských vztahů s majoritními vrstevníky nebude mít příležitost. Také tím, že bude Rom studovat na segregované škole, bude více vnímat rozdílnost v chování vůči dětem z majoritní společnosti a romským dětem.

---

41 Sociální vyloučení a prostorová segregace | Katedra antropologie. *Katedra antropologie | FF ZČU* [online]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/socialni-vyloucení-a-prostorova-segregace>

42 NĚMEC, Z. "Zvedněte ruce, kdo půjde do míst, kde necítí uznání": o segregaci romských žáků ve vzdělávání. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-219-4, s. 24.

43 Srov. tamtéž, s. 23.

44 Srov. tamtéž, s. 24.

45 Srov. tamtéž, s. 26.

46 Tamtéž, s. 32.

Romští rodiče mnohdy přerazují své děti do segregovaných škol, protože jim běžné základní školy nepřijdou bezpečné a chtějí tak předejít možné šikaně. Také tím, že je menší počet žáků ve třídách a učitelé mají větší prostor se žákům věnovat a aktivně je zapojovat do výuky, žáci na těchto školách méně propadají.

- **Základní školy**

„Mezníkem ve vývoji každého dítěte je vstup do školy. U romských dětí se nejvíce jedná o seznamování s jinou kulturou a sociálním prostředím.“⁴⁷ Důležitá je tedy předškolní příprava. Před vstupem do školy je nutné být objektivní a správně posoudit, zda je dítě připravené nastoupit povinnou školní docházku.

Při nástupu do školy vzniká dětem nový režim. Každý všední den musí vstát v určitou hodinu, provést ranní hygienu a připravit se na cestu do školy. Jelikož je školní prostředí pro děti něco nového, zažívají spoustu nových událostí. Nejen že se poznávají se svými spolužáky, ale také s paní učitelkou, zvykají si na to, že mají nějaké povinnosti a že musejí přinést úkol.

Každý se přizpůsobuje jinak rychle, avšak největší problém se začleněním do třídního kolektivu mají romské děti, které žijí odděleně od majoritní společnosti a nedocházely do mateřské školy.⁴⁸ Tyto děti také často chybějí ve škole a mají problém s jemnou motorikou a hygienou. Nejsou tedy dostatečně připraveny nastoupit povinnou školní docházku.

Děti mladšího školního věku jsou velice spontánní, tvořivé a mají velikou představivost. Po nástupu do školy se jejich spontánnost potlačuje. V mateřské škole byla jejich hlavní činnost hra, kde mohly projevit svou spontánnost a tvořivost. To se však po nástupu do školy mění, jelikož už hra není jejich hlavní činností. Nyní musejí poslouchat svého učitele a směřovat svou pozornost na vykládanou látku. Nejsou tedy v hodinách aktivní, ale jen poslouchají svého učitele a plní úkoly, které jim učitel zadal. Avšak pokud učitel vytvoří takové podmínky, ve kterých budou děti moci rozvíjet svou tvořivost a celkově osobnost, budou mít děti dostatek podnětů, které ovlivňují velikou měrou jejich další vývin.

---

47 BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám: mezinárodní konference : 3. setkání národnostních menšin a 22. setkání Hnutí R : 13.-14. listopadu 2003*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2004. ISBN 80-902972-6-9, s. 245.
48 Srov. tamtéž, s. 189.

Romská paměť je citově založená, pokud se tedy něco týká rodiny nebo někoho, na kom mu záleží, tak si to zapamatuje lépe, než kteroukoli jinou vykládanou látku. Obecně věci, které mohou využít nadále ve svém životě, si pamatují lépe, jelikož se jejich paměť spojuje s praktičností.⁴⁹ Věci, které je nezajímají a nevyužijí je v životě, jsou pro ně hůře zapamatovatelné.

Romští žáci se nejčastěji potýkají s těmito problémy: nedostatek času na přípravu do školy, musejí se doma starat o sourozence a pomáhat s domácími pracemi, chybí jim školní potřeby, nedokážou se dlouho soustředit a nejsou zvyklí na určitý řád, který je ve škole potřeba dodržovat, také mají problémy s jemnou motorikou.⁵⁰

Jelikož Romové nemají potřebu chodit do školy, hlavně ve vyšších ročnících, je potřeba je zaujmout a motivovat je. Také by bylo vhodné poukázat na jejich kladné stránky a podporovat je, pokud v nich něco vzbudí zájem. Ve vyučování se může využít toho, co mají romské děti rády, například hudba nebo kreslení.

2.4 Školní úspěšnost romských dětí

Jestliže se děti zvládnou úspěšně zařadit do školního kolektivu, má to pozitivní vliv na jejich vývoj (z hlediska osobnosti) a na jejich školní úspěšnost. Romské děti, především ty, které zanedbávaly předškolní přípravu, zaostávají v připravenosti na školní docházku. Především se to projevuje v neovládání spisovného jazyka, slabé slovní zásobě a vyjadřovacích schopnostech.⁵¹ Také mají problém s trpělivostí a udržením pozornosti. Tyto děti však dost často dostávají odklad školní docházky.

Ačkoliv mají některé romské děti při nástupu do školy problémy, většina se na prvním stupni zařadí mezi dobré žáky a to i přesto, že má omezené schopnosti. Již v první třídě je vhodné, aby si žáci vytvořili ke škole kladný vztah. V tuto dobu se však už mohou potýkat s neúspěchem, který vede k tomu, že ztrácí motivaci k učení.

Největší problém však nastává při přechodu na druhý stupeň, kdy se zvyšují nároky na žáka a zvyšuje se obtížnost předmětů. V tuto dobu se žák setkává s největším neúspěchem, a proto ztrácí zájem o školu. Za zhoršujícím prospěchem může být i absence, jelikož čím starší žák je, tím větší odpor má ke škole.

---

49 Srov. BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám*, s. 190.

50 Srov. KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*, s. 31.

51 Srov. BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám*, s. 174.

Škola pro ně není prioritou, a proto na druhém stupni začínají o školu ztrácet zájem, proto se jejich známky zhoršují a častěji chybí. Děti, které neprospívají, které vyrušují v hodinách, mají komunikační problémy nebo ty, které mají poruchu chování, jsou učiteli považovány za problematické.

Žák může být inteligentní, ale ve škole může mít špatný prospěch. Proto musí projevit zájem o učivo. Také prostředí má vliv na školní úspěšnost. Pokud se žák nebude ve škole cítit dobře, může se zhoršit i jeho prospěch. Pro školní úspěšnost je také důležitý temperament žáka.⁵² Zatímco introvert radši poslouchá, než mluví a raději se učí sám, extrovert to má naopak. Většinou bývá rád, když je k němu směřovaná pozornost, a není rád o samotě. Extroverti tedy mohou být znevýhodněni, pokud se musí učit o samotě.

Pokud dítě opakovaně dosahuje špatných školních výsledků, může přestat mít rádo školu. Jestliže jsou neúspěšné, dost často se setkávají s výčitkami, nevhodnými poznámkami a výsměchem od svých spolužáků. To v žákovi probudí ještě větší odpor ke škole a ztrácí motivaci k učení. Vhodné by bylo dát prostor romským dětem vyniknout v tom, čem jsou dobré, například v tanci, zpěvu, malování, sportu. Pokud se jim bude dařit, budou odhodlané být v určité aktivitě dobré, což povede k tomu, že zažijí úspěch a budou více motivovány chodit do školy.

Činitele podílející se na „školní neúspěšnosti můžeme rozdělit na endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější).“⁵³

a) Endogenní

- „Vliv špatného tělesného stavu – častá onemocnění, senzorycké poruchy, snadná unavitelnost, špatná životospráva, aj.
- Nedostatky v psychice žáků – špatná připravenost žáků v předchozím vzdělávání, nedostatečná motivace k učení, neodpovídající mentální úroveň, negativní postoj k učitelům, špatná sociální akceptovanost, poruchy učení, aj.“⁵⁴

---

52 Srov. KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 21.

53 Tamtéž, s. 20.

54 Tamtéž.

b) Exogenní

- *„Vliv rodiny – nesprávný styl výchovy, nízká vzdělanostní či kulturní úroveň rodiny, nepříznivá role žáka v rodině, nevhodné bytové poměry*
- *Vliv školy, především učitelů – nepřiměřené požadavky na žáka, neznalost a nerespektování individuálních zvláštností žáků, nespravedlnost v hodnocení, nesprávné metodické postupy ve vyučování.*
- *Vlivy mimorodinné a mimoškolní – vliv nevhodných kamarádů, možnosti výtěžků bez ohledu na kvalifikaci může též demotivovat žáky.*⁵⁵

Pokud žák nezvládne úspěšně dokončit základní školu, je tu možnost doplnění základního vzdělání prostřednictvím *„kurzu pro získání základního vzdělávání.*⁵⁶

---

55 KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*, s. 20.

56 Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚŠNOST VZDĚLÁVÁNÍ ROMŮ

3.1 Postoje rodičů

Postoj vyjadřuje „vztah člověka k nějakému objektu – jevu, předmětu či jinému člověku. Část postojů je vrozených, nicméně většinu získáváme prostřednictvím osobní či zprostředkované zkušenosti s objekty.“⁵⁷ Postoje můžeme rozdělit do tří složek, které na sebe vzájemně působí. První složkou je složka kognitivní (poznávací), ta souvisí s názory a myšlenkami určité osoby o nějaké věci či osobě.⁵⁸ Druhou složkou je složka emocionální (citová), ta vychází z předešlé, neboť vyjadřuje cit osoby k předmětu, jevu či jiné osobě.⁵⁹ Poslední složkou je složka konativní (behaviorální), zde člověk vyjadřuje své postoje vůči objektu svým chováním.⁶⁰

Romové si váží vzdělání mnohem méně, než majoritní společnost. Není to tak, že by si vzdělání nevážili vůbec, mají však jiné priority než majorita. Zatímco majorita ve vzdělání vidí příležitosti, jak se v budoucím životě lépe prosadit a zabezpečit se, pro většinu Romů je vzdělání něco, bez čeho se mohou obejít. Vzdělání nepotřebovali v minulosti a někteří to tak vnímají dodnes. Získané vědomosti a schopnosti ze školy stejně nepoužijí v běžném životě a ty vědomosti a zkušenosti, které ve svém životě potřebují a kterých si více váží, získají od starších ze své rodiny a ty dále předávají svým dětem.

Pravdou není, že by Romové nebyli vzdělaní a že by pro ně škola nebyla důležitá, ale už od dětství přijímají od svých rodičů jiné hodnoty, než děti majority od svých rodičů, a škola má pro ně nižší hodnotu než pro majoritu.

Rodiče z majoritní společnosti často chtějí, aby se jejich děti dobře učily a následně si vybraly obor, ve kterém později nebudou mít problém se uplatnit, aby se měly finančně dobře a přitom se nemusely tolik dřít. Naopak v romských rodinách se dívky musejí naučit starat o domácnost a o své sourozence. Chlapci, to oproti dívkám mají podstatně lehčí, poněvadž v domácnosti většinou nemusejí vykonávat žádné domácí

---

57 Postoje, složky postojů, jejich regulační význam. *Studium psychologie* [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/5-postoje.html>

58 Srov. tamtéž.

59 Srov. tamtéž.

60 Srov. tamtéž.

práce. To, aby se děti naučily starat o svou rodinu, je pro Romy mnohem podstatnější, než vědomosti, které získávají ve škole. Ačkoliv romští rodiče své děti vzdělávají, získané vědomosti a schopnosti netvoří základ pro jejich profesní růst.⁶¹

Děti, ať už majoritní nebo romské, přejímají hodnoty a postoje od svých rodičů a výjimkou nejsou ani postoje ke vzdělávání. To, jaký postoj má romský rodič ke vzdělávání, ovlivňuje i postoj dítěte. Pokud tedy neprojeví rodič zájem o vzdělávání svého dítěte, o to, co se ve škole učí, jestli dostalo nějakou známku, tak dítě nezíská žádnou zpětnou vazbu a na základě toho, může ztratit zájem o školu. Podstatnou roli zde hraje i výchova. Pokud nedochází k uspokojování základních potřeb, dá se předpokládat, že školní úspěchy nebudou uspokojivé.

Romští rodiče často „využívají“ své děti, když si oni sami potřebují něco zařídit, například na úřadech. Děti tedy zůstanou doma a nejstarší dítě hlídá své sourozence. Vzniká tedy častá absence ve škole a děti pak mají problémy dohnat látku. Jelikož se jim zhoršil prospěch a často je to ve škole ani nebaví, začnou chodit za školu.

Většina Romů však své děti do školy posílá a „využívá“ je pro tyto případy jen zřídka. Spousta rodičů má zájem i o to, aby se jejich dítěti ve škole vedlo dobře. „*Přesto však výsledky nejsou takové, jak by se dalo očekávat.*“⁶² Pokud se děti majority nenaučí vykládanou látku ve škole, dá se předpokládat, že jim pomohou rodiče. Většina romských rodičů však nedokáže dětem s látkou pomoci, pokud jsou již na druhém stupni základní školy. Pokud tedy romské dítě nepochopí látku ve škole, je tu malá šance, že by ho to naučil starší sourozenec. Pokud však ani on látce nerozumí, má pak romský žák ve škole problémy. Nejhorší známky z rodiny pak většinou má nejstarší dcera, jelikož se musí doma starat o domácnost a většinou musí udělat i práci ostatních dětí. To vede k tomu, že nemá dostatečný čas na sebe a už vůbec na školu.

Veliký vliv na vzdělávání má prostředí, ve kterém žijí. Romská rodina se od majoritní zcela jistě liší počtem lidí v jedné domácnosti. Nejen že mají hodně dětí, ale také s nimi většinou bydlí někdo z širší rodiny. Dále se liší vzdělaností členů v domácnosti a sociálně-ekonomickým zajištěním. Pokud bude v rodině probíhat nesprávná forma výchovy, ovlivní to dítě a mohou vznikat různé poruchy.

---

61 Srov. BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám*, s. 149.

62 Tamtéž, s. 150.

Rodič by měl své dítě podporovat a zaměřit se na to, co jejich dítě potřebuje. U rodin, které na tom nejsou finančně dobře, je veliká pravděpodobnost, že děti nemají doma svůj koutek, kde by se mohly učit, a proto se ani nedokáží na učení soustředit.

Abychom neházeli všechny romské rodiče do jednoho pytle, jsou tu tací, kteří na vzdělání svých dětí velice dbají a pokud si pamatují látku, kterou se zrovna jejich děti učí, tak se s nimi učí. Pokud si však látku nepamatují, tak to alespoň kompenzují tím, že jim kontrolují úkoly a pokud na to mají znalosti, snaží se jim se vším pomáhat. Často také komunikují s učiteli a pokud vidí nějakou nespravedlnost nebo pokud je s jejich dětmi zacházeno jiným způsobem, například mají pocit, že si učitel na jejich dítě zasedl, snaží se to s ním vykomunikovat.

3.2 Škola a učitel

Vzdělání lze pokládat za „rozhodující předpoklad vzestupu romského etnika a jeho integrace do společnosti.“⁶³ Aby bylo dítě ve škole úspěšné, musí být kladně motivováno, a to především ze strany rodičů. Tím, že některé školy nevědí, jak pracovat s romskými dětmi, může docházet k tomu, že ještě větší problémy, s kterými se dítě ve škole potýká, než aby je pomohly utlumit. Ve školách chybí učivo o romské historii a kultuře. Kdyby měly děti šanci dozvědět se více o historii romského etnika ve škole, mohlo by to v nich probudit motivaci k učení.

„Nástup do školy je okamžik, kdy člověk čelí setkání se stigmatem a prožívá hanbu. Zkušenost hanby může být zdůrazněna několika momenty či konflikty, ke kterým ve škole z hlediska rodičů dochází“⁶⁴ Může se stát, že žák nebude stíhat učitelův výklad, že ho učitel bude nespravedlivě hodnotit, nebo že na žáka bude zlý. Pokud se tedy na základních školách děje to, že je žák učitelem zesměšňován kvůli tomu, že něco neví, něco nepřinesl, nebo že něco není v pořádku, tak to vnímají romští rodiče jako stěžejní a na základě toho se rozhodují, zda své dítě přeloží na jinou školu, či nikoli.

---

63 BALVÍN, J. *Společně: (spolu s Romy k multikulturní výchově ve školství) : setkání romské i neromské mládeže s pedagogy a přáteli v Brně 12.-14. dubna 1996*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. ISBN 80-902149-2-4, s. 69.

64 BITTNEROVÁ, D.; MORAVCOVÁ, M. *Etnické komunity Romové* s. 117.

Žák je v centru dění, avšak sám nedokáže rozvinout svoje schopnosti, proto je nezbytné aby se učitel prosazoval pevnou vůlí a dokázal žáka motivovat, aby dosáhl nějakého cíle.⁶⁵ Je vhodné zapojovat rodiče do dění školy (pořádat výstavy, besídky, atd.) Pokud bude mít rodič zájem, získá ho i dítě.

- **Učitel**

Školní úspěšnost žáka ve velké míře ovlivňuje pedagog. Tím, jak bude s žáky pracovat, ovlivní jejich školní úspěšnost. Někteří učitelé si myslí, že by se s romskými dětmi mělo zacházet stejně jako s ostatními, přičemž ale neberou v úvahu, že romská výchova se liší od té majoritní a že právě tou je dítě nejvíce ovlivňováno. Je nutné, aby se pedagog seznámil s kulturním a historickým pozadím, aby si byl vědom odlišných hodnot a znal specifika jejich výchovy, aby věděl, jaké metody volit ve vyučovacím procesu.⁶⁶

Pokud je učitel charismatický, může s dětmi ve škole dosáhnout dobrých výsledků. Pokud však jako osobnost nevystupuje, ani ty nejlepší metody mu nepomohou při vzdělávání a výchově dětí.⁶⁷ Pokud chce mít pedagog úspěch, měl by se v první řadě seznámit s dítětem. Měl by vědět, jak se k němu chovat a měli by se vzájemně respektovat.

Pedagog si musí být vědom toho, že nejen žákům předává učivo, ale také své názory a postoje. Pedagog by měl být ochotný pracovat s romským etnikem, mít zájem je něco naučit a být schopný tolerovat případné „zkratky“ v jejich chování. Také by bylo dobré znát něco z historie romského etnika, aby se nestalo, že by žáka urazil. Učitel by mu měl být schopný poskytnout odpovědi. Měl by být spravedlivý v hodnocení všech svých žáků a umět si poradit s výchovně vzdělávacími problémy. Také musí vědět, jak komunikovat s rodiči romských žáků.

Dále by měl být empatický a umět motivovat své žáky k lepšímu výkonu, měl by poznat silné a slabé stránky žáka a podporovat a rozvíjet schopnosti, ve kterých žák vyniká. Také by měl být schopný vyrovnat se s tlakem a urážkami, jelikož už mnohokrát jsme se mohli setkat s tím, že žák urážel svého učitele. Také se hodí mít dobré organizační schopnosti a umět se dobře adaptovat.

---

65 Srov. BALVÍN, J. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*, s. 191.

66 Srov. BALVÍN, J. *Romové a jejich učitelé*, s. 15.

67 Srov. KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*, s. 47.

Učitel ale také musí rozvíjet svou osobnost. Musí být připravený na to, že dlouho nemusí vidět žádné výsledky své práce. Musí najít cestu, jak s dětmi bude vycházet, získat si respekt a měl by se snažit vytvořit takové prostředí, kam se děti budou rády vracet. Aby to nebylo jen z toho důvodu, že musí, ale aby toužily po získání vědomostí. Měl by být tvořivý a svou tvořivost využít ve vzdělávacím procesu a být romským žákům nápomocný, aby zvládli úspěšně dostudovat.

Na učitele jsou však při vzdělávání romských žáků kladeny vysoké nároky, tudíž ne každý učitel bude ve vzdělávání Romů úspěšný. Učitel, který se během svého studia zaměřil na práci s romskými dětmi, má větší šanci, že bude ve své práci s Romy úspěšnější, než učitel, který s romskými dětmi nemá žádnou zkušenost.

Romští žáci jsou více temperamentní a nedokáží se tak dlouho koncentrovat. Jsou výtvarně, hudebně a sportovně nadaní a mají velikou fantazii, toho je potřeba využít pro přípravu hodiny, aby je to zaujalo.

- **Asistent pedagoga**

Nejlepším způsobem, jak může škola komunikovat s romskými rodiči, je prostřednictvím asistenta pedagoga. Ten může získat důvěru rodičů v tom, že škola chce jejich dětem pomoci ve vzdělávání, což následně vede k lepšímu uplatnění v životě.

Od roku 1997 byla zřízena funkce romského pedagogického asistenta, kterého MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) doporučuje základním a praktickým školám, ve kterých je větší počet romských dětí. Ti, kteří chtějí pracovat jako asistenti pedagoga, musí absolvovat kurz pro asistenta pedagoga v časové dotaci 120 hodin.

Asistenti jsou nápomocní pedagogům s komunikací nejen mezi žákem a učitelem, ale také mezi rodiči a učitelem. Také dohlížejí na pravidelnou docházku dětí do školy. Někteří mohou vést i volnočasové kroužky (dramatické, výtvarné, pěvecké, atd.)

- **Metody ve výuce**

První pokusy o zavedení výukových metod do hodin, zohledňující romské žáky, vznikaly v devadesátých letech, prostřednictvím zavádění přípravných tříd. Výukové metody slouží k dosažení cílů, které si učitel stanovil. Zasluhou tehdejší nadace MENT, byly vydány konkrétní metody, pro výuku romských žáků.⁶⁸

---

68 Srov. BALVÍN, J. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*, s. 64.

Aby učitel mohl úspěšně použít metody ve výuce, musí nejprve znát svůj cíl, musí vědět, čeho chce dosáhnout. Pokud si bude vědom svého cíle, má to vliv na jeho volbu metod, které při práci s romskými žáky použije. Pokud však učitel není schopný empatie, byl by jeho výsledek práce spíše negativní a to i za použití těch nejlepších metod.⁶⁹ Učitel by měl mít multikulturní přehled, jedině tak dokáže vybrat správné metody k výuce romských žáků a aplikovat je do praxe.

3.3 Jazyk jako klíčový faktor

Komunikace je nedílnou součástí lidského života a díky ní dosahujeme interakce s ostatními. Komunikace ve vzdělávacím procesu se nazývá komunikací pedagogickou a díky ní probíhá edukace. Na řeč má veliký vliv prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a také jazyková vybavenost rodinných příslušníků. Většina romských rodin je nedostatečně jazykově vybavena, což má vliv na dítě a jeho pozdější úspěchy ve škole. Děti tedy mnohdy nemají dostatečnou slovní zásobu, která je ve vzdělávacím procesu potřeba. „*Omezená slovní zásoba jim neumožňuje plně chápat význam předkládaného učiva.*“⁷⁰

Mateřským jazykem některých Romů je romština, avšak velká část Romů už mluví česky. Většinou ale používají etnolekt. Díky používání etnolektu a tedy špatné výslovnosti, mohou být některé děti přeřazeny do praktické školy. Pokud romské dítě nechodilo do mateřské školy, a tedy nebylo v kontaktu s majoritními dětmi, se kterými by mohlo mluvit, je to pro něj při nástupu do školy značnou komplikací. Poněvadž oproti romskému dítěti s plynulou řečí má značnou nevýhodu, nemusí všemu rozumět a hlavně bude mít problém s komunikací. Proto si musí být pedagog vědom toho, jakou slovní zásobu (chudou nebo bohatou) dítě má a zohledňovat to i ve vyučování.

Romové často chybují v české výslovnosti. Špatně vyslovují délky samohlásek, poněvadž je zde jiný přízvuk. V romštině je většinou přízvuk na předposlední slabice, zatímco čeština ho má na první. Romština má pouze dva rody, mužský a ženský, proto často chybují v pravopisu. Také chybují v používání pádů u číslovek. Zatímco čeština používá druhý pád, romština používá první. V češtině řekneme „*čtyři bratři, ale pět bratrů,*“⁷¹ Romové řeknou „*my šest bráchové.*“⁷²

---

69 Srov. BALVÍN, J. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*, s. 67.

70 KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*, s. 52.

71 ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*, s. 32.

72 Tamtéž.

3.4 Hodnota celoživotního vzdělávání a kultivace v kontextu romského životního stylu

Romové obecně dosahují nižšího vzdělání, než většina české společnosti. Avšak to neznamená, že by neexistovali Romové, kteří by neměli vysokoškolský titul. Těchto Romů je však malé množství a jako vysvětlení se nabízejí tři možnosti.

První možností je „biologicky-genetická“, která je založena na rozdílnosti ras, kde jsou jedinci posuzováni z hlediska svého etnického původu a víceméně určuje i jejich zařazení do společnosti.⁷³ Podle této teorie se člověk, i když se snaží, nedokáže vymanit ze svého etnického původu.

Druhá možnost je „sociálně-ekonomická“, která se zabývá sociálním vyloučením Romů v závislosti na chudobě a sociálních dávkách.⁷⁴ Romští rodiče, ale také děti, vnímají školu jako instituci, která v podstatě nemá žádný smysl. Děti u svých rodičů, kteří jsou závislí na sociálních dávkách, vidí, že není potřeba studovat, aby v budoucnu měly zajištěný život. U svých rodičů vidí, že není potřeba, aby byly vzdělané, a proto nejsou motivovány ke studiu. Toto se však netýká jen Romů, nezáleží zde na rase.

Třetí možností je „kulturní teorie“, která upozorňuje na odlišnost jazyka a kultury.⁷⁵ Problém zde nehraje inteligence dětí, ale nedostatečná připravenost, kterou měli zajistit rodiče. Jedná se o jazykovou nevybavenost, nedostatečnou trpělivost a disciplínu, které souvisejí se špatným soustředěním při výuce.

Mnoho uchazečů, kteří se hlásí na vysoké školy se tam nedostanou, jelikož nebyli ze střední školy dostatečně připraveni. Proto si někteří zájemci o vysokoškolské studium volí cestu přípravných kurzů, které by je měly připravit na úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek. V přípravných kurzech se zaměřují na rozvoj znalostí a schopností, které budou potřebovat u přijímacích zkoušek a pomohou jim k úspěšnému startu v jejich studiu.⁷⁶ Přípravné kurzy nabízejí soukromé společnosti, samotné univerzity nebo společnost, která testy vytváří, přičemž délka a intenzita kurzů se pak liší v závislosti na vybraném oboru.⁷⁷

73 Srov. BITTNEROVÁ, D.; MORAVCOVÁ, M. *Etnické komunity Romové*, s. 133.

74 Srov. tamtéž, s. 134.

75 Srov. tamtéž.

76 Srov. BALVÍN, J.; ŠVEJDA, G. *Romové a univerzity: 14. setkání Hnutí R na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích 3.-4. prosince 1999*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 2000. ISBN 80-902461-2-5, s. 30.

77 Srov. Přípravné kurzy na VŠ: Co od nich čekat a stojí to za to? - Studenta.cz. *Studenta – Studenta.cz* [online]. Copyright © Copyright Economia, a.s. [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/work/studium/pripravne-kurzy-na-vs-co-od-nich-cekat-a-stoji-to-za-to/r~f500ff50659b11e9ab10ac1f6b220ee8/>

Jelikož Romové nemají finanční prostředky na zaplacení kurzů, funguje program Pale o Vudar – Otevřít dveře, který podporuje romské zájemce o vysokoškolské studium. Do kurzů se mohou přihlásit jak čerství maturanti, tak i dospělí, kteří už pracují a chtějí si zvýšit kvalifikaci, podmínkou je však maturitní vzdělání.⁷⁸ Základní, střední i vysokoškolské vzdělání si může doplnit každý. Pokud tedy Romové chtějí, mohou si vzdělání doplnit vždy, záleží pouze na jejich přesvědčení něčeho dosáhnout, na jejich vytrvalosti a svědomité práci.

---

78 Srov. Kurz Romy učí, jak na vysokou. Lidovky.cz [online]. Copyright © Lidovky.cz. 2007 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/kurz-romy-uci-jak-na-vysokou.A070831_000021_in_noviny_sko

Závěr

Cílem mé práce bylo analyzovat a popsat stav vzdělávání v romských rodinách v kontextu historie i současného postavení tohoto etnika ve společnosti. Svou prací jsem se snažila zachytit podstatné poznatky týkající se zvolené problematiky.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, které jsou dále rozděleny do podkapitol. V první části se zabývám příchodem Romů na území České republiky, jejich životem po sametové revoluci a romským jazykem. Ve druhé části řeším možnosti vzdělávání Romů, kde se dále zaměřuji na jejich předškolní a základní vzdělávání a na jejich školní úspěšnost. Třetí kapitola se věnuje faktorům, které ovlivňují úspěšnost ve vzdělávání Romů. Čili postojům rodičů ke vzdělávání, úloze školy a pedagogů, roli jazyka a hodnotě celoživotního vzdělávání.

Pokud se romští rodiče věnují svým dětem, mají zájem o jejich vzdělávání a podporují je, pokud škola a pedagogové berou v potaz prostředí ze kterého děti pochází, nediskriminují je, objektivně je hodnotí a snaží se do vzdělávacího procesu začlenit aktivity, které mají romské děti rády, má to pozitivní vliv na dítě a jeho vztah ke škole. Jejich vztah ke škole také ovlivňují spolužáci a kamarádi. Jestliže je dítě ve škole šikanováno nebo se chytne party, která má na něj špatný vliv, bude mít větší tendenci k záškoláctví. V takovém případě je zapotřebí zásah pedagoga a rodiny. Především dítě si musí uvědomit, že pokud chce být ve škole úspěšné a mít šanci na lepší budoucnost, musí na sobě pracovat.

Myslím, že se mi podařilo popsat, s jakými problémy se romské děti potýkají při plnění povinné školní docházky a jaké faktory ovlivňují jejich školní úspěšnost. Je důležité, aby ve škole děti nepociťovaly rasismus, ani ze strany spolužáků, ani pedagogů. Ve své práci jsem ukázala, že je ve vzdělávání důležitá podpora rodiny a prostředí, ve kterém žijí a že samy děti musejí být zodpovědné vůči školním povinnostem.

Nutno také podotknout, že tak, jako nelze „házet všechny romské děti do jednoho pytle“, nelze tak činit ani u škol a pedagogů. Najdeme školy s nevyhovujícím prostředím, kde se romští žáci mohou setkat s rasismem. Najdeme však mnoho škol,

které se snaží s Romy pracovat a dodávat jim motivaci k pokračování v dalším vzdělávání, kde pak Romové pocítují radost spojenou se školními úspěchy.

Práce na této bakalářské práci mi určitým způsobem zase otevřela oči. Jelikož bydlím na vesnici, kde je několik romských rodin, a absolvovala jsem v mateřské škole a školní družině několik praxí, tak z vlastní zkušenosti vím, že práce s romskými dětmi není vždy jednoduchá (podobně jako s každým jiným dítětem), ale že se s nimi dá pracovat, pokud v nich probudíme zájem a nebudeme je odsuzovat kvůli jejich barvě pleti.

Ačkoliv máme k dispozici odborné texty, kde můžeme nalézt různé návrhy na řešení problémů spojené s touto problematikou, je potřeba, aby se tyto návrhy i realizovaly. Přestože školství za posledních několik let udělalo pokrok, stále je potřeba, aby se zabývalo touto problematikou.

Použitá literatura:

BALVÍN, J. *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů: 3. setkání Hnutí R v 5. ZŠ Most-Chanov: 28.-29. dubna 1995*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6.

BALVÍN, J. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*. Praha: Radix, 2008. ISBN 978-80-86031-83-5.

BALVÍN, J. *Romové a jejich učitelé: 12. setkání Hnutí R v Květušíně : 27.-28. listopadu 1998*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999. ISBN 80-902461-1-7.

BALVÍN, J. *Společně: (spolu s Romy k multikulturní výchově ve školství) : setkání romské i neromské mládeže s pedagogy a přáteli v Brně 12.-14. dubna 1996*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. ISBN 80-902149-2-4.

BALVÍN, J. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. Praha: Radix, 2004. ISBN 80-86031-48-9.

BALVÍN, J. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám: mezinárodní konference : 3. setkání národnostních menšin a 22. setkání Hnutí R : 13.-14. listopadu 2003*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2004. ISBN 80-902972-6-9.

BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. ed. *Etnické komunity Romové*. Praha: FHS UK, 2013. Agora (Univerzita Karlova). ISBN 978-80-87398-45-6.

DAVIDOVÁ, E. *Romano drom: cesty Romů : 1945-1990 : změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-533-0.

HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X.

KALEJA, M. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-233-3.

KALEJA, M. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8.

KOVAŘÍKOVÁ, M. *Pedagogicko-psychologická problematika romských žáků ve vztahu k jejich školní úspěšnosti*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1998. ISBN 80-7044-225-5.

NĚMEC, Z. *"Zvedněte ruce, kdo půjde do míst, kde necítí uznání": o segregaci romských žáků ve vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-219-4.

ROSINSKÝ, R. *Čhavale Romale alebo motivácia romských žiakov k učeniu*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2006. ISBN 80-8050-955-7.

ROSINSKÝ, R. *Zvyšovanie úrovne socializácie rómskeho etnika prostredníctvom systémov vzdelávania sociálnych a misijných pracovníkov a asistentov učiteľa: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala pod záštitou Pála Csákyho v dňoch 27.-28.4.2006 v Nitre*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2006. ISBN 80-8050-987-5.

ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. Praha: Grada, 2000. Poradce. ISBN 80-7169-528-9.

BALVÍN, J.; ŠVEJDA, G. *Romové a univerzity: 14. setkání Hnutí R na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích 3.-4. prosince 1999*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 2000. ISBN 80-902461-2-5.

Internetové zdroje:

Nová škola, o.p.s. *Nová škola, o.p.s* [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <http://www.novaskolaops.cz/>

Postoje, složky postojů, jejich regulační význam. *Studium psychologie* [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/5-postoje.html>

Sociální vyloučení a prostorová segregace | Katedra antropologie. *Katedra antropologie | FF ZČU* [online]. Dostupné z: <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/socialni-vyloucení-a-prostorova-segregace>

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. Čerpáno z: *Zákony pro lidi – Sbirka zákonů ČR*. 2010 [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Čerpáno z: *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR*. 2010 [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Základní vzdělávání romských dětí. Systémové doporučení Ligy lidských práv č. 2 - PDF Free Download. *Documents Professional Platform - PDF Download Free – ADOC.PUB* [online]. Copyright © 2023 ADOC.PUB. All rights reserved. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://adoc.pub/zakladni-vzdlavani-romskych-dti-systemove-doporueni-ligy-lid.html>

Přípravné kurzy na VŠ: Co od nich čekat a stojí to za to? - Studenta.cz. *Studenta – Studenta.cz* [online]. Copyright © Copyright Economia, a.s. 2019 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/work/studium/pripravne-kurzy-na-vs-co-od-nich-cekat-a-stoji-to-za-to/r~f500ff50659b11e9ab10ac1f6b220ee8/>

Kurz Romy učí, jak na vysokou. *Lidovky.cz* [online]. Copyright © Lidovky.cz. 2007 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/kurz-romy-uci-jak-na-vysokou.A070831_000021_In_noviny_sko

Abstrakt

ŠLAPÁKOVÁ, L. *Role vzdělávání v romských rodinách*. České Budějovice 2023.

Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta.

Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Lucii Kolářové, Dr. theol.

Klíčová slova: historie Romů, vzdělávání a školní úspěšnost romských dětí, postoje rodičů ke vzdělávání, škola

Abstrakt:

Práce se zabývá rolí vzdělávání v romských rodinách. V první kapitole se věnuji historii Romů. Kdy přišli na území České republiky, s jakými problémy se museli vypořádávat a pohledem majoritní společnosti na romské etnikum. Ve druhé kapitole řeším jejich předškolní a základní vzdělávání, s jakými problémy se ve vzdělávacím procesu setkávají, jak jsou ve škole úspěšní a co jejich úspěšnost ovlivňuje.

Třetí kapitola se týká postojů rodičů a jak těmito postoji ovlivňují své děti. Také se zde zabývám školou a učiteli, jak by bylo vhodné se k romským dětem chovat a jaký by měl mít pedagog vlastnosti. Dále zde zmiňuji hodnotu celoživotního vzdělávání a jak jazyková vybavenost ovlivňuje školní úspěšnost romského žáka.

Abstract

The role of education in Roma families

Key words: Roma history, the education and school success rate of Roma children, parents' attitudes towards education, school

Abstract:

This bachelor thesis deals with the role of education in Roma families. In the first chapter, I deal with the history of The Roma. When they came to the territory of the Czech Republic, what problems they had to deal with and the majority society's view of The Roma ethnicity. In the second chapter, I deal with preschool and elementary education, what problems they encounter in the educational process, how successful they are in school, and what affects their success.

The third chapter concerns the attitudes of parents and how they influence their children through these attitudes. I also deal with the school and teachers here, how it would be appropriate to treat Romani children and what qualities the educator should have. I also mention here the value of lifelong learning and how language skills affect the school success rate of a Romani pupil.